

RĂZVAN T. COLOJA: THE CONTRAST BETWEEN FAIRYTALE OR POETRY AND HARSH REALITY

Irina-Ana Drobot

Lecturer, PhD., Technical University of Civil Engineering Bucharest

Abstract: The purpose of this paper is to analyse two transgressive literary works by Romanian contemporary author Răzvan Teodor Coloja, from the point of view of the contrast cruel reality and parallels with fairy tales and poetry. The effect is a very vivid impression on the reader, who will be attracted to reading more works by this author.

Keywords: transgressive fiction, poetry, dreams, reality, psychology

Răzvan Teodor Coloja e un autor contemporan, născut la Oradea (23 iunie 1979), unde și trăiește. A absolvit Facultatea de Litere (specializarea Biblioteconomie, 2001) și Facultatea de Informatică (2003) și Psihologie din cadrul Universității Oradea. A scris aproximativ 700 de articole pe tematică IT&C, plus două romane: “Fabrica de furnici” (2009) și “Recolta roșie” (2011). A debutat în 2009 cu romanul *Fabrica de furnici*, publicat la editura Vreamea.

Două scrieri ale sale atrag atenția prin contrastul creat între paralele cu basmele și cu poezia, și realitatea dură a vieții de zi cu zi.

Am auzit de... (Proză scurtă): basmul vs viața de zi cu zi

Am auzit de... (Proză scurtă) este o colecție de povestiri despre care autorul ne spune următoarele: “Dacă vă place macabrul, dacă vă place literatura transgresivă, dacă vă place realul prezentat așa cum e el, atunci cele cinci texte probabil că vă vor fi pe plac.”

Este vorba despre un fel de basme care au ca realitate epoca noastră contemporană.

Prima povestire ne prezintă preocupări și personaje moderne, într-un mod realist, dar și foarte amuzant și ironic. Atrage atenția realismul puternic, dar și analiza psihologică fină. Este o poveste din zilele noastre, cu vise din zilele noastre, precum plecarea în străinătate din dorința de îmbogățire. Ni se prezintă visele în contrast cu realitatea. Senzația de poveste apare din unele formulări care se repetă, așa cum e obiceiul în basme. Este vorba de formulări de genul: “Iar tipul ăsta de care am auzit, tipul ăsta...” (Coloja 2013) care se vor repeta și în cazul celorlalte povestiri. În plus, există un povestitor, care amintește de acela din basme; și el e însă adaptat vremurilor noastre. O realitate neidealizată, spre deosebire de aceea prezentă adesea în basme; relația din această primă povestire e și ea prezentată drept neidealizată. Impactul povestirii e puternic. Relația conține elemente discutate într-un bestseller (*Fifty Shades of Grey* al aceleiași perioade) și nu numai, fiind vorba de elemente ce preocupă lumea de azi sau cel puțin sunt foarte discutate în lumea de azi. O realitate aspră dar și naturală, neidealizată. Tipul din prima povestire care trimite persoane în străinătate le spune povești celor care doresc să meargă; cu alte cuvinte,

le creează iluzii. În același timp, are el însuși iluziile lui despre țările străine în care nu a fost niciodată și despre care le povestește altora.

“Și le recita aceeași poezie despre cum totul va fi bine, despre cum vor ajunge bogați și respectați când se vor întoarce acasă. Le recita din minte actele de care vor avea nevoie, mâncarea pe care o vor servi în intimitatea camerei lor mici, le spunea despre cum valurile mării sunt admirabil de mari în perioada asta a anului acolo unde vor merge ei să lucreze. În țara aia în care cel mai sărac om o duce mai bine decât ei.” (Coloja 2013)

A doua povestire este despre viața pacienților într-un spital, la fel, prezentată în același stil. La un moment dat pătrundem oarecum într-o ușoară lume a fantasticului, sau cel puțin a glumelor:

“Iar tipul ăsta de care am auzit, tipul ăsta proaspăt bărbierit care-i ascultă privindu-i scurt de fiecare dată când deschid gura, tipul ăsta spune la un moment dat: ‘și ce faceți ca să vă distrați aici?’ Punct în care toată lumea tace, cu excepția bătrânului care dă vesel volumul radio-ului mai tare.

Problema cu mâncarea, cazarea, atenția oferită de stat, e că se limitează la strictul necesar.” (Coloja 2013)

Imaginația e și ea prezentă în această lume a realului: un tip e adus la spital și cei care îl văd își imaginează tot felul de motive pentru care el a ajuns în această situație. Ba e de vină tehnologia, ba alte lucruri care probabil le preocupă pe respectivele personaje...

A treia povestire ne prezintă eforturile unui scriitor pentru a ajunge cunoscut. Până la urmă ajunge artist graffiti. Realitatea și visele sale sunt două lumi diferite. Frapează în această povestire, ca și în cele de dinainte și de după, lumea realității dure și cea a viselor, care există una lângă alta. Realitatea însă rămâne realitate, iar visele, vise. Visele nu devin realitate.

Gânduri precum cele de mai jos ne arată că faptul că avem vise în lumea de azi ne face să mai credem în basme. Însă acum e vorba de basme contemporane, de vise pe care oamenii din realitatea de zi cu zi le au:

“Lumea nu e interesată să citească despre o zi obișnuită din viața și mai apatică a unui oarecare. Ceea ce un editor îi spusese cu un an în urmă era că cei ce dau bani pe cărți vor să afle cum ajungi treptat la un happy end. Că versurile, chiar dacă vor conține ‘cangrenă’ ori ‘abces purulent’, trebuie să transmită un mesaj pozitiv.

Genul de mesaj pe care l-ai vrea inscripționat pe tricoul copilului tău de patru ani.” (Coloja 2013)

Mai mult:

“La școală înveți că deznodământul este ultima parte care alcătuiește schema unei povestiri. Că o ghicitoare are un răspuns și că întotdeauna acel răspuns te învață ceva folositor. Ceva ce să-i poți transmite fiicei tale după ce te vei fi hotărât să faci copii. O chestie cu tâlc despre modul în care funcționează viața, o chestie care să-ți capteze interesul îndeajuns de mult încât să nu pui întrebări suplimentare.” (Coloja 2013)

Vise care se schimbă odată cu epoca în unele cazuri... așa cum se întâmplă cu aceia care trăiesc în lumea contemporană și parcă au devenit mai leneși sau mai naturali, mai puțin idealizați. Ei nu sunt eroii unei lumi de basm; ei sunt oamenii normali de zi cu zi, care nu pot fi întotdeauna deosebiți.

Poveștile cu numerele 4 și 5 nu mai sunt despre un tip despre care a auzit povestitorul, ci despre o tipă. Despre două tipe diferite, la fel cum mai înainte tipul era de fiecare dată alt personaj.

Povestea a patra ne prezintă viața total diferită de aceea a unui basm a unei tipe care se căsătorește la 19 ani și are un copil. Contrar așteptărilor din basme, căsătoria eșuează, tipa e părăsită de soț și rămâne să-și crească singură copilul retardat. Vedem aici opoziția dintre visele mamei pentru viitorul copilului ei și realitate. Visează să-și vadă copilul un om normal și de succes, dar realitatea este cu totul alta. Cu toate acestea, tipa nu-și pierde speranța. Povestea nu este tocmai tragică pentru că vedem cum ea și muncește din greu, dar și sfidează morala în alegerile ei.

Povestea a cincea pare oarecum destul de greu de crezut – intră mai degrabă în domeniul fantastic. O prostituată dorește să scrie și să publice o carte pentru copii. Avem parcă a face cu doua lumi complet diferite, iar scriitoarea din această povestire sfidează imaginea pe care am avea-o în mod tradițional despre o autoare de cărți pentru copii. Cu toate acestea, de ce nu ar fi povestea adevărată? ne întrebăm. Într-o lume naturală, spontană, dură, nimic nu e imposibil. Ne întrebăm dacă nu am avut de fapt imagini preconceptuate despre anumite tipuri de personaje, așteptări nerealiste de la ele. Aceste povestiri ne scapă de iluzii și ne aduc la realitate, pe care ne-o prezintă așa cum e ea, inclusiv cu vise și speranțe pe care e normal să le avem.

Impactul acestor cinci povestiri asupra cititorului este direct, fiind vorba de o epocă în care trăim și de o realitate pe care o cunoaștem cu toții. Însă întotdeauna o putem cunoaște mai clar decât o știm deja. Aici intervine volumul cu cele cinci povestiri.

Așa cum putem vedea pe site-ul autorului, această colecție de cinci povestiri este oferită gratuit, online, de către autor pentru cititorii săi. Ca o dovadă că poveștile sunt făcute să circule, precum odinioară circulau basmele pe cale orală, așa cum circulă acum unele bârfe. Dorința de a povesti și de a asculta povești a rămas aceeași de-a lungul epocilor și e valabilă pentru orice vârstă a omului. Farmecul poveștilor nu ține de o anumită epocă. Același farmec îl au poveștile și azi, cu personaje de azi, în lumea de azi – totul ține de un povestitor sau de un scriitor talentat.

Soldați ai terebentinei: lumea rockerilor și poezia

Un roman despre lumea rockerilor. Droguri, călătorii, iubiri, filozofii de viață, percepții lirice asupra lumii, experiența naturii și a muzicii. “Majoritatea hipioților sunt ori pictori, ori poeți de care nu va auzi nimeni” (Coloja 2015: 183-184). Așa cum spune Dan-Liviu Boeriu, “Totul e senzorial în acest roman.” Percepția asupra lumii a personajului ce povestește la persoana întâi se apropie adesea de experiența poetică, de revelații filozofice, de o înțelepciune ironică și plină de umor. Povestea e spusă cu o mare sinceritate, totul decurge firesc, de parcă ar fi vorba de un tânăr oarecare ce face parte dintr-un anumit grup de prieteni. Vorbește la telefonul public, în anumite momente în care simte nevoia să se confeseze, unei persoane al cărei număr e format din ziua lui de naștere. Vocea de la celălalt capăt al firului îi spune odată că ar face bine să-și schimbe grupul din care face parte, ceea ce nu se întâmplă însă. Ne spune în ce ordine îi plac trei fete din grupul lui. Aflăm de prietenul său Oc, de cum personajul narator face de pază, și ce presupune asta. Au loc și întâmplări mai puțin plăcute, printre care personaje la care li se face rău, însă odată cu asta lumea devine mai clară, după spusele celui ce ne povestește, sau chiar tragedii, cum ar fi moartea Virginiei, și reflecții asupra slujbei fără rost a preotului, despre modul în care fata ar fi glumit pe seama celor spuse la moartea ei etc.

Observăm un contrast între lucruri ce par aparent fără rost, băutura, fumatul unor țigări, luarea de pastile, a clipelor pierdute, a activităților distructive ale grupului, și în același timp a profunzimii și lirismului unor reflecții transmise nouă prin personajul ce povestește la persoană întâi.

Experiențele senzoriale sunt, într-adevăr, trăite la maxim: “Când plouă, culorile se schimbă. Verdele devine verde crud, lemnul capătă culoarea ruginii.” Se mai strecoară o nuanță de umor: “Când plouă, cerul arată de parcă ar fi făcut din vată murdară. De parcă Dumnezeu s-ar fi șters de rimel și ar fi aruncat clăbuci de pământ deasupra ta ca să te deruteze.” (Coloja 2015: 165)

Conexiunea cu natura specifică rockerilor se observă prin descrieri ce ne duc cu gândul la puțin romantism amestecat cu percepții mai neobișnuite: “Prin perdea, prin geam, prin frunzele copacului de afară, linie dreaptă, greierii comunică între ei prin semnale morse.” (Coloja 2015: 92) Figurile de stil devin ceva natural pentru rockerii consumatori de droguri, a căror percepție asupra împrejurimilor e amplificată.

Muzica specifică rockerilor e și ea o experiență trăită la maxim, aproape mistică: “Împreună formăm un singur suflet” – iată unitatea grupului, seriozitatea fiind apoi contrastată de observația ce ne aduce cu picioarele pe pământ: “un copil debil care necesită mângâiere, atenție, care plânge dacă riff-ul e prea încet ori țipă dacă sunetul îl stârnește.” (Coloja 2015: 123) Muzica face parte din stilul de viață al acestor tineri: “las herții să treacă prin mine” (Coloja 2015: 124), îi conduce parcă în altă realitate.

Vedem influența teoriilor psihologice asupra autorului care recent a terminat studiile facultății de psihologie. Spre exemplu: “Tendințele sociopate sunt doar un sistem de autoapărare al creierului, necesar în cazul copiilor care cresc fără contact social. În timp, lipsei altor ființe umane în jurul său i se substituie prezența sinelui. [...] Modelezi binele și răul pe necesitățile propriei persoane, ținând în jurul ei un sistem judiciar de pedeapsa și răsplata care devine în cele din urmă motorul care-i mână pe ucigașii în serie. Toate astea sunt necesare supraviețuirii copilului. Ajuns la maturitate, acea conștiință de sine devine psihopatologie.” (Coloja 2015: 103) Sau observația de bun-simt: “Oamenii vorbesc prea des despre ceea ce nu au sau vor să aibă.” (Coloja 2015: 149)

Ce înseamnă să fii rocker? Înseamnă că “Vei învăța să apreciezi micile bucurii ale vieții așa cum alții nu vor putea să o facă.” (Coloja 2015: 44).

Să însemne oare a fi rocker ceva temporar, un simplu episod din viața cuiva? Personajul ce povestește își imaginează la un moment dat cum vor arăta câțiva din prietenii săi peste 15 ani. Cu alt stil de viață. Dar viitorul său nu și-l poate imagina. Pe el însuși se vede la fel. Deci, cine știe? De obicei tinerii trăiesc viața la maxim. Văd lumea altfel. Au altă filozofie de viață. Așa o fi și cu rockerii. Personajul narator nu își poate imagina un viitor pentru sine. E prea absorbit de aici și acum.

Povestea nu este una clasică, plină de suspans, nu are neapărat multă acțiune, cel puțin aparent. Însă romanul se citește repede, cititorul dorind parcă să continue, să pătrundă mai adânc în această lume de zi cu zi și nu neapărat. Stilul este ușor, și în același timp profund. Pătrundem într-o lume ce ar trebui să ne fie nefamiliară și care totuși ne devine atât de accesibilă.

Concluzii

Contrastele puternice înseamnă, pentru Coloja, realism, lumea așa cum este ea, și în care încercăm să descoperim ceva frumos, precum paralelele cu basmele sau poezia:

“Despre publicul meu? Nu știu ce să zic. Scriu pentru dezaxați, asta e adevărul. Scriu pentru cei care nu cred în *happy end*. Scriu pentru realiști. Scriu pentru cei care îți pot spune că

lumea e altfel decât cea din filme. Scriu pentru cei care pot vedea frumusețe într-un cadavru sau ordine geometrică în pustule purulente. Ca să-l citez pe Douglas Coupland, ‘I began to see this world as one where citizens stare, say, at the armless Venus de Milo and fantasize about amputee sex [...]’. Dacă vă mișcă citatul, vă va plăcea și ceea ce scriu – cam asta aș dori să transmit.” (Coloja, interviu 2013, Bibliocarti.com)

Cu toate acestea, autorul menționează că “Nu toată lumea vrea să citească proză transgresivă. E o nișă extrem de restrânsă în literatura contemporană și aproape inexistentă în România.” (Coloja, interviu 2013, Bibliocarti.com) Imposibil însă să nu lase o impresie, să nu ne gândim că personajele sunt reale, iar omul, așa cum susținea Freud, are nevoie de un vis pentru a putea suporta cu bine realitatea, cuvinte ce ni se reamintesc contant printr-un meme care circulă în prezent pe net.

BIBLIOGRAPHY

Coloja, Răzvan T., 2013, interviu penru site-ul bibliocarti.com,
<https://bibliocarti.com/interviu-cu-razvan-t-coloja/>

Coloja, Răzvan T., *Am auzit de...*, 2013, <http://razvancoloja.com/ebook-gratuit-am-auzit-de/>

Coloja, Răzvan T., *Soldați ai terebentinei*, 2015, Editura Crux Publishing, București.